

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-88>

УДК 314.1:364.3

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ СІМЕЙ З ДІТЬМИ: АНАЛІЗ ДОПОМОГИ ПРИ НАРОДЖЕННІ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

SOCIAL PROTECTION OF FAMILIES WITH CHILDREN: ANALYSIS OF CHILDBIRTH ASSISTANCE IN UKRAINE

Шандар Анна Михайлівна

доктор філософії з економіки,

Київський національний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7363-9038>**Реутська Світлана Віталіївна**

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

Київський національний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3160-595X>**Shandar Anna, Reutska Svitlana**

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Стаття присвячена дослідженню державної допомоги при народженні дитини в Україні в контексті демографічної кризи. Проведено огляд і представлено систематизацію сучасних наукових досліджень, що висвітлюють тенденції скорочення народжуваності та підкреслюють необхідність зміни підходу до соціальної підтримки сімей з дітьми. Авторами здійснено порівняльний аналіз механізмів надання допомоги при народженні дитини в різні періоди незалежності України. З'ясовано, що з 2014 р. сума виплат залишалася незмінною, попри стрімке зростання інфляції. Це призвело до суттєвого зниження реальної купівельної спроможності виділених коштів. Здійснено аналіз народжуваності, що дозволило простежити зв'язок між економічною нестабільністю, знеціненням державної підтримки та демографічним спадом. Отримані результати можуть стати основою для формування ефективної соціальної політики у сфері стимулювання народжуваності.

Ключові слова: соціальна політика, демографічна політика, соціальний захист, соціальні ризики, соціальна безпека, соціальна допомога сім'ям з дітьми, розмір допомоги при народженні дитини.

With the rapid decline in the birth rate in Ukraine, the effectiveness of state support for families with children is becoming particularly important. The relevance of this topic is due to the fact that childbirth assistance is one of the key tools for stimulating the birth rate. In recent years, the amount of this assistance has remained unchanged. Rising inflation has led to a significant decline in its real value. In such conditions, there is a need to find ways to improve the mechanism for providing assistance in line with current realities. The aim of the study is to analyse legislative and regulatory documents governing the social protection of children under the age of 3, to summarise approaches to the payment of childbirth benefits, and to analyse state policy on the social protection of children in Ukraine. To achieve this goal, a number of scientific methods were used, including: analysis and synthesis (critical analysis of scientific publications on the research topic), generalisation (structuring of legislative and regulatory documents concerning social protection of families with children; justification of conclusions and recommendations), the historical method (analysis of documents regulating childbirth benefits), statistical (analysis of the dynamics of the consumer price inflation index), and illustrative (visualisation for the purpose of clarifying the material). The results show that the amount of assistance established in 2014 has depreciated 4.5 times over the last decade. A comparative analysis of the chronology of changes in legislative approaches to the provision of assistance showed that the refusal to differentiate the size of payments and their indexation reduced the stimulating role of this social protection tool and became one of the factors contributing to the decline in the birth rate. The practical value of the article lies in the possibility of using the results obtained to justify the need to review the amount of childbirth assistance. The results can also serve as a basis for improving the effectiveness of social support measures for families with children in order to improve the demographic situation in Ukraine.

Keywords: social policy, demographic policy, social protection, social risks, social security, social assistance to families with children, amount of childbirth assistance.

Постановка проблеми. Сучасні соціо-економічні умови функціонування України та євроінтеграційні процеси вимагають реформування соціальної політики відповідно до викликів та наявних соціальних ризиків. З-поміж пріоритетних напрямів роботи особливої уваги заслуговує демографічна політика та сімейна політика, зокрема надзвичайно критичним є питання народжуваності. Демографічна ситуація вже не один рік викликає занепокоєння з боку влади та суспільства, адже народжуваність скорочується на тлі зростання смертності в країні. Зважаючи на зазначене об'єктом дослідження визначено соціальний захист сімей з дітьми, зокрема реалізація допомоги при народженні дитини в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За час незалежності в Україні кілька разів змінювалися підходи до надання допомоги при народженні дитини, про що власне у статті відмітили Шлапко Т. В. та Горбачова М. І. [28]. Цілковитим погоджуємося з авторами, що наявний факт звуження надання зазначеної допомоги, який головним чином пояснюється зростанням бюджетного навантаження. Бурка А. [1] обґрунтовує абсурдність нормативних засад, що дають підстави для звуження змісту, а також обсягів деяких прав і свобод. Автор пояснює фізичну неможливість закріплення всіх видів соціального забезпечення у Конституції. Правова колізія віднесення допомоги при народженні до категорії «інші допомоги» дозволяє зменшення розміру допомоги в силу відсутності бюджетної спроможності країни, що на практиці призводить до зниження реального рівня підтримки сімей з дітьми.

Актуальним є дослідження Хмелюк А. [26] щодо ефективності механізму підтримки у 2017–2023 рр. Статистичний аналіз показав, що у 2017–2025 рр. купівельна спроможність допомоги при народженні дитини суттєво знижувалась через інфляцію та затримки в оновленні механізму виплат. Фіксований розмір допомоги не покривав і половини середньомісячних витрат сімей з дітьми. Цей висновок підтверджується також у працях Осіпової Л. [7], яка звертає увагу на депопуляцію населення України. Основною причиною зниження народжуваності авторка вказала економічну нестабільність та постійне зростання цін на витрати на дитину.

Молоканов Ю. [5] висвітлив вплив змін в підходах та дотримується позиції, що значного зростання народжуваності в Україні

можна досягти, якщо діти з'являтимуться у сім'ях, в яких ще немає дітей. Тому логічно збільшити допомогу до належного рівня саме на першу дитину. Ці сім'ї потребують не збільшення державної допомоги при народженні дитини, а гарантії належних умов для розвитку дитини в майбутньому. Відкладення батьківства найчастіше зумовлене саме фінансовим навантаженням у перші роки дитини, коли, імовірно, один із батьків втрачає дохід, а витрати родини зростають.

Підсумовуючи, слід зазначити, що демографічна ситуація в Україні є наслідком багатьох чинників, зокрема економічних. Чітко спрогнозувати майбутню динаміку народжуваності в Україні досить складно через вплив війни та загальної соціально-економічної нестабільності. Однак навіть за умов економічного підйому, у зв'язку з народженням дитини, як правило, матір (або інший член сім'ї, хто зайнятий доглядом за дитиною) змушена на деякий час відійти від зайнятості, щоб присвятити час дитині, що суттєво знижує рівень фінансової стабільності домогосподарства. Саме цей фактор стримує рішення про народження навіть першої дитини. Окреслені проблеми вказують на актуальність теми, а також зумовлюють об'єктивну необхідність пошуку шляхів її вирішення, зокрема посилення соціального захисту сімей з дітьми.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз публікацій показав, що вітчизняні вчені різнобічно досліджують проблему соціального захисту дітей, зокрема допомогу при народженні. Разом з тим залишаються недостатньо розкриті питання узагальнення хронологічних перетворень виплати цієї допомоги.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є аналіз законодавчих та нормативних документів, що регулюють соціальний захист дітей віком до 3 років, узагальнення підходів до виплати допомоги при народженні дитини, а також аналіз державної політики щодо соціального захисту дітей в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні сформовано досить ґрунтовну законодавчо-нормативну базу, що стосується різних питань охорони та захисту дитинства починаючи від народження. Узагальнення основоположних документів (у т. ч. міжнародних та вітчизняних), які мають відношення до періоду від народження та перших років життя, представлено у табл. 1. Додамо, що цей перелік можна далі продовжувати в

Таблиця 1

Документи, що регулюють різні питання дитинства починаючи від народження

Назва документа	Короткі відомості про документ
Конвенція про права дитини [3]	Міжнародний правовий документ, який визначає громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права дітей.
Конституція України [4]	Основоположний закон України, згідно якого дитинство охороняється державою, будь-яке насильство переслідується законом, визначаються засади регулювання охорони дитинства тощо.
Сімейний кодекс України [25]	Сімейний кодекс України визначає зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів. Регулювання сімейних відносин здійснюється у т. ч. з метою утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та ін. членами сім'ї; забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.
Цивільний кодекс України [27]	Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини). Наприклад, щодо володіння дитиною особистими речами.
ЗУ «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [15]	Згідно цього закону встановлюється гарантований рівень державної підтримки сімей з дітьми.
ЗУ «Про охорону дитинства» [20]	Цей Закон визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини.
ЗУ «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [16]	Закон визначає основні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування.
ЗУ «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» [19]	У Законі визначено основи діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей.
ЗУ «Про Державний бюджет України на 2025 рік» [14]	Закон приймається кожного року. У ньому визначено розмір допомоги при народженні дитини на конкретний рік.

Джерело: узагальнено на основі чинного законодавства

силу зростання дитини, наприклад, документами, що стосуються здобуття освіти тощо.

Незважаючи на розвинену законодавчу базу, демографічна ситуація в Україні носить загрозливий для соціальної безпеки характер. Моніторинг динаміки народжуваності [6] підтверджує складність ситуації та наявність відповідних соціальних ризиків. На початку 90-х рр. ХХІ ст. народжуваність становила понад 600 тис. дітей. За останні кілька років спостерігається різкий спад народжуваності, наприклад, у 2021 р. чисельність новонароджених становила 273,8 тис. Зауважимо,

що із 2014 р. офіційні статистичні дані наводяться без урахування тимчасово окупованих територій. На зменшення чисельності народжуваності впливає низка об'єктивних та суб'єктивних факторів. Однією із вагомих детермінант зниження народжуваності є зменшення сумарного коефіцієнта народжуваності на одну жінку, що є, по суті, повторенням тенденції більшості європейських країн.

У контексті сучасних викликів та загроз у 2024 р. було схвалено «Стратегію демографічного розвитку України на період до 2040 року» [23]. Вона покликана мінімізувати

наявні демографічні ризики, забезпечити розширене відтворення населення, а також сприяти формуванню демографічної стійкості. Стратегія ґрунтується на комплексному підході до вирішення проблеми саме тому націлена на підвищення якості життя населення та розвиток людського потенціалу.

Чинним законодавство передбачено низку допомог сім'ям з дітьми, при цьому чільне місце в переліку належить допомозі при народженні дитини. Слід чітко розрізняти два види

державної допомоги, які діють: допомога у зв'язку з вагітністю та пологами та допомога при народженні дитини. Зауважимо, що до 2014 р. виокремлювали також допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Підходи до надання допомоги при народженні дитини зазнали суттєвих змін від часу започаткування. Загальний випадок надання допомоги при народженні дитини представлено у хронологічному порядку в табл. 2.

Таблиця 2

Особливості надання допомоги при народженні дитини в Україні у різні періоди та їх законодавчо-нормативне підґрунтя

Період	Законодавчо-нормативне підґрунтя	Характеристика допомоги при народженні дитини
1	2	3
1993 р.	Положення «Про порядок призначення та виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» [21]	<i>Одноразова допомога при народженні – 4 розміри МЗП. Матерям, які стали на облік у медичному закладі (жіночій консультації, ФАПі тощо) у строк до 12 тижнів вагітності, регулярно його відвідували і виконували рекомендації лікарів, надається додаткова допомога при народженні дитини у розмірі 2 МЗП. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку: працюючим жінкам – 100% розміру МЗП (щомісяця); непрацюючим жінкам – до досягнення дитиною 2-річного віку – 50% розміру МЗП, а з 2-х років за умови, що середньомісячний сукупний дохід на кожного члена сім'ї за 6 календарних місяців не перевищує 3 розміри МЗП.</i>
з 01.01.2001	Постанова КМУ «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» [18], Постанова КМУ «Про розміри державної допомоги сім'ям з дітьми у 2001 році» [22]	<i>Одноразова допомога при народженні дитини – 2 розміри МЗП. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку – розмір допомоги варіював у залежності від статусу жінки (наприклад, працюючим, непрацюючим особам тощо) та коливався у діапазоні 30–15% розміру МЗП. Непрацюючим жінкам виплата допомоги від 2 до 3-х років здійснювалася лише за умов передбачених Постановою.</i>
з 01.01.2004	ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо збільшення розміру одноразової допомоги при народженні дитини» [9]	<i>Одноразова допомога при народженні дитини – 2 розміри ПМ. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку (на рік): застраховані особи – 85 грн, незастрахованим особам – 50% рівня ПМ. Мінімальний розмір допомоги – 25% розміру ПМ.</i>
з 01.04.2005	ЗУ «Про внесення змін до ЗУ "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України» [11]	<i>22,6 ПМ (одноразово при народженні – 9 ПМ, решта 13,6 ПМ протягом 12 місяців). Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку (на рік): застраховані особи – 91 грн, незастрахованим особам – 50% рівня ПМ.</i>

Продовження Таблиці 2

1	2	3
з 01.01.2006	ЗУ «Про Державний бюджет України на 2006 рік» [12]	8500 грн (одноразово при народженні дитини в сумі 3400 грн, решта – протягом наступних 12 місяців рівними частинами по 425 грн щомісячно); <i>допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку</i> – у розмірі, що дорівнює різниці між 50% ПМ, встановленого для працездатних осіб, та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на 1 особу за попередні 6 міс., але не менше 90 грн, максимальний розмір змінювався щомісяця.
після 31.12.2007	Постанова КМУ «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» [18]	на першу дитину – 12240 грн (одноразово при народженні – 4800 грн, решта суми виплачувалася протягом наступних 12 місяців (620 грн щомісяця);
		на другу дитину – 25000 грн (одноразово при народженні – 4840 грн, решта суми виплачувалася протягом 24 місяців (840 грн щомісяця);
		на третю і наступну дитину – 50000 грн (одноразово при народженні – 5000 грн, решта суми виплачувалася протягом 36 місяців (1250 грн щомісяця).
	ЗУ «Про Державний бюджет України на 2008 рік» [13]	<i>Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку</i> – різниця між 50% ПМ для працездатних осіб та середньомісячним сукупним доходом сім'ї у розрахунку на одну особу за попередні 6 місяців, але не менше ніж 130 грн.
з 01.01.2009	ЗУ «Про Державний бюджет України на 2008 рік» [13]	<i>Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку</i> – різниця між 75% ПМ для працездатних осіб та середньомісячним сукупним доходом сім'ї у розрахунку на одну особу за попередні 6 місяців, але не менше ніж 130 грн.
після 31.12.2010	Постанова КМУ «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» [18]	на першу дитину – 22 ПМ (9 ПМ одразу, решта суми виплачувалася протягом 12 місяців);
		на другу дитину – 45 ПМ (9 ПМ одразу, решта суми виплачувалася протягом 24 місяців);
		на третю і наступну дитину – 90 ПМ (9 ПМ одразу, решта суми виплачувалася протягом 36 місяців).
	Там само	<i>Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку</i> – різниця між 100% ПМ для працездатних осіб та середньомісячним сукупним доходом сім'ї у розрахунку на одну особу за попередні 6 місяців, але не менше ніж 130 грн.
після 08.04.2011	Там само	на першу дитину – 30 ПМ (10 ПМ одразу, решта суми виплачувалася протягом 24 місяців);
		на другу дитину – 60 ПМ (10 ПМ одразу, решта суми виплачувалася протягом 48 місяців);
		на третю і наступну дитину – 120 ПМ (10 ПМ одразу, решта суми виплачувалася протягом 72 місяців).
після 30.06.2014	Там само	41280 грн (одноразово в сумі 10320 грн, решта суми виплачувалася протягом 36 місяців).

Примітка: для розрахунку допомоги беруть розмір ПМ для дітей до 6 років станом на день народження дитини. МЗП – мінімальна заробітна плата. ПМ – прожитковий мінімум.

Джерело: узагальнено на основі проведеного дослідження

У січні 1993 р. було прийнято перший закон, в якому представили упорядкований перелік видів матеріальної підтримки сімей з дітьми, що гарантований на державному рівні. Прийняття закону допомогло спростити нормативне представлення допомоги. У документі не було передбачено врахування доходів сім'ї під час здійснення грошових виплат та зафіксовано низький рівень допомоги.

На основі здійсненого аналізу слід відмітити наступне: спочатку за базу розрахунку допомоги брали розмір мінімальної заробітної плати, однак через деякий час точкою відліку став прожитковий мінімум. Зауважимо, що в деяких роках допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку залежала від статусу жінки (наприклад, застрахована, незастрахована тощо), була обмежена мінімальним та максимальним розміром тощо. Із 2007 по 2014 рр. існувала чітка диференціація виплати допомоги, що залежала від черговості народження дитини. Врешті у березні 2014 р. відмовилися від будь-якої градації розмірів допомоги, встановивши єдиний розмір, як одноразової виплати, так і щомісячних виплат по досягненню дитиною 3 років. Ці зміни були продиктовані бюджетною необхідністю і закріплені відповідним нормативним актом «Про запобігання фінансовій катастрофі і створення передумов для економічного зростання в Україні» [17].

Проблематика релевантності розміру допомоги при народженні не перестає бути актуальною і в умовах сьогодення. Зауважимо, що допомога не підлягає індексації, а це означає, що купівельна спроможність заявленого у

2014 р. розміру допомоги (41280 грн) з кожним роком зменшується. На рис. 1 проілюстровано динаміку інфляції за останні 10 років. Можемо бачити, що в окремі роки (2020 р., 2024 р.) спостерігається невелике зниження інфляції, однак, показник інфляції за наростаючим підсумком (допоміжна вісь справа на рис. 1) свідчить про щорічне зростання інфляції, зокрема за досліджуваний період відбулося знецінення в 4,5 рази.

Ураховуючи індекс інфляції, встановлена у 2014 р. сума державної допомоги при народженні дитини у 2025 р. мала би становити 185 760 грн ($41280 \cdot 4,5$). Отже, фактична купівельна спроможність цієї допомоги зменшується з кожним роком. У результаті батьки стикаються з проблемою: реальна вартість допомоги є значно нижчою, ніж передбачалося на момент її встановлення. На практиці допомога вже давно не покриває базових витрат навіть на перші місяці життя дитини.

Якщо порівняти сьогоденні виплати з попередніми змінами в законі, тобто що регламентує виплати для дітей народжених після 08.04.2011 р., стає очевидною значна втрата реальної допомоги при народженні. Станом на 2025 р. прожитковий мінімум для дітей до 6 років становить 2 563 грн. (не змінювався із грудня 2024 р.). Тобто одноразова виплата була б 25 630 грн, а решта 20 прожиткових мінімумів – 51 260 грн. Сукупні виплати становили б 76 890 грн, що майже в 2 рази перевищує сьогоденні. Якщо ж порівняти суму виплати на третю дитину, то одноразова виплата була б аналогічна за розміром, тобто 25 630 грн, а решта 110 прожиткових мінімумів

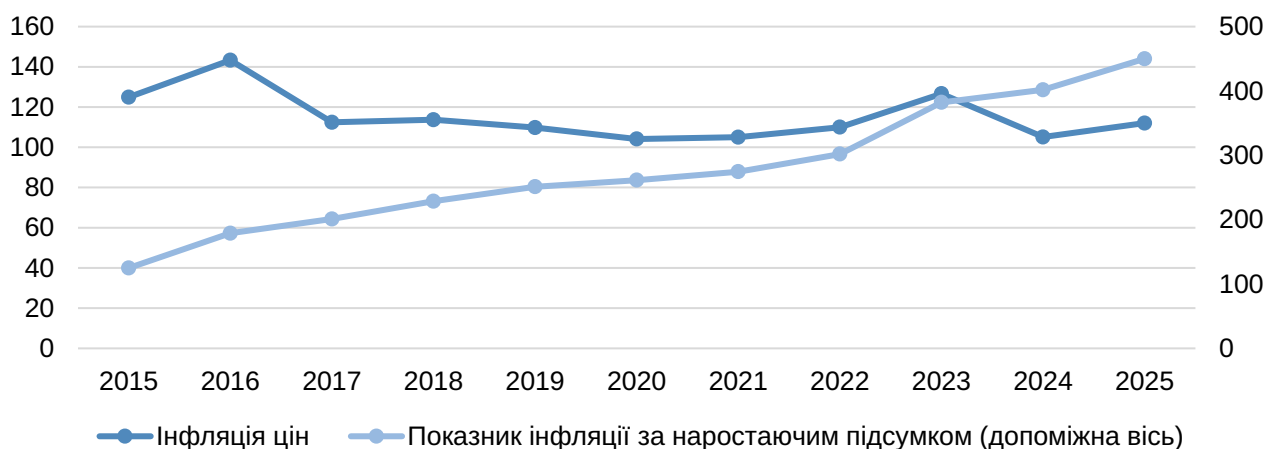

Рис. 1. Динаміка індексу інфляції цін на споживчі товари в Україні у 2015–2024 рр. (станом на січень), %

Джерело: побудовано на основі [2]

мів – 281 930 грн. Загальна сума виплати становила б 307 560 грн, що більш ніж у 7,45 разів перевищує зафіксовані виплати.

У законодавчій площині час від часу з'являються проекти законів, що мають на меті підвищення розміру допомоги. Наприклад, проект Закону про внесення змін до ст. 12 ЗУ «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [24] щодо поліпшення становища сімей із дітьми шляхом відновлення адекватного розміру допомоги при народженні дитини. Запропоновано підхід, згідно якого розмір допомоги залежить від розміру прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років (на день народження дитини), при цьому черговість народження дитини не впливає на розмір виплати. Загальна сума виплати встановлена на рівні 105 розмірів прожиткового мінімуму на дитину (одноразова виплата – 25 розмірів, решта допомоги виплачується протягом наступних 36 місяців).

Ще один законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки сімей для стимулювання народжуваності та створення умов, які сприяють поєднанню батьківства з навчанням і професійною діяльністю» [10] передбачає суттєвий перегляд політики щодо допомоги сім'ям з дітьми. Станом на липень 2025 р. він є ухвалений Урядом. Новий підхід проявляється у вибудовуванні системної підтримки загалом (рис. 2), а також збільшенню розміру допомоги при народженні. Таким чином пропонується встановлення одноразової виплати на рівні 50 тис. грн, далі протягом першого року щомісячні виплати сягають 7 тис. грн. Виплата «пакунок малюка» лишається незмінною, її можна отримати у натуральному виразі чи

грошовому еквіваленті (3 розміри прожиткового мінімуму). Таким чином в Україні планується запровадження всеохоплюючої підтримки сімей з дітьми (рис. 2) починаючи від народження дитини до повноліття, здобуття освіти.

Висновки. На наше переконання, заслуговує особливої уваги проблематика заохочення та стимулювання народження більше ніж однієї дитини в сім'ї. Політика має будуватися таким чином, щоб прогресивні зміни не відбуватися за рахунок зменшення допомоги на першу дитину, а навпаки збільшувалися, що сприятиме зростанню довіри до соціальної політики держави, а також стане каталізатором поліпшення демографічної ситуації.

На жаль, у сучасних умовах в Україні допомога обмежується лише використанням фінансових інструментів (в обсязі, що не повною мірою дозволяє покрити наявні потреби). Розвиток сімейної політики в майбутньому вбачаємо в розширенні заходів у таких напрямках: підтримка батьківства (спеціальні державні програми для жінок та чоловіків, що дозволять підготувати до батьківства, у т. ч. навички догляду за дитиною), запровадження пільгових механізмів у фіскальній сфері для сімей з дітьми (а не лише для багатодітних чи малозабезпечених сімей), посилення уваги до дітей з інвалідністю шляхом надання комплексної тривалої в часі підтримки, яка трансформується в силу зростання дитини, перегляд політики щодо допомоги самотнім матерям/батькам (мають бути інші підходи, оскільки все навантаження покладається на одного з батьків), а також сім'ям з дітьми військовослужбовців та внутрішньо переміщених (забезпечення психологічної допомоги).

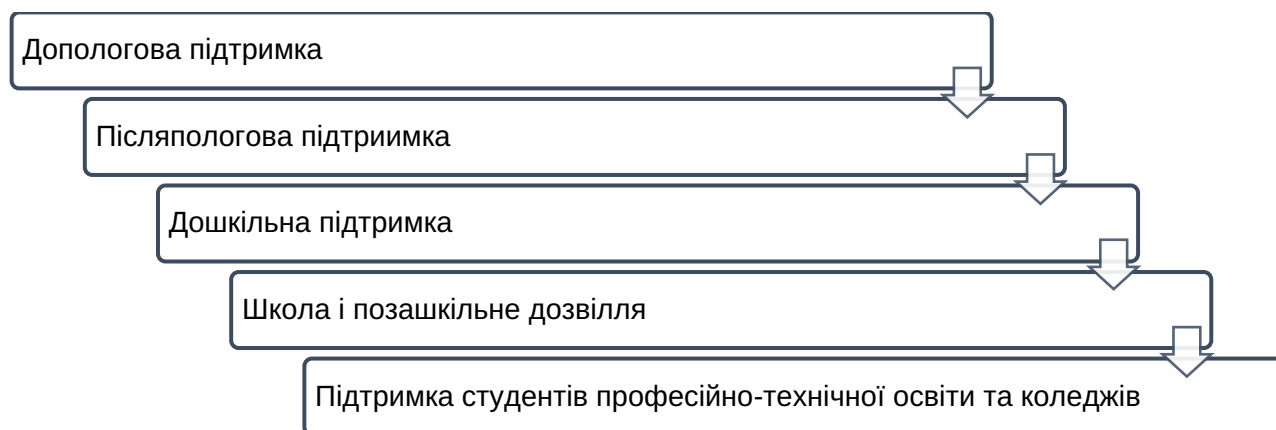

Рис. 2. Комплексна державна підтримка сімей з дітьми

Джерело: побудовано на основі [8]

Важливо також визначити релевантні потреби сімей з дітьми. Тобто як мінімум переглянути державний соціальний стандарт у сфері доходів і врахувати дійсно сучасний перелік позицій у частині харчування (яке б дійсно відповідало збалансованому раціону),

непродовольчих товарів (забезпечення одягом з урахуванням протікання фізіологічних змін людини, предметами побуту в інформаційному суспільстві) та послуг (у кількості та обсягах, що відповідає сучасному розвитку і потребам людини).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бурка А. Державна допомога при народженні дитини: проблемні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №4. С. 116–120. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.18>
2. Індекс інфляції в Україні. *Мінфін*. URL: <https://surl.li/chtvin> (дата звернення: 22.07.2025).
3. Конвенція про права дитини : Конвенція ООН від 20.11.1989 : станом на 16.11.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 22.07.2025).
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://surl.li/jsykfp> (дата звернення: 22.07.2025).
5. Молоканов Ю. Допомога при народженні дитини як інструмент державної сімейної політики в Україні: перспективи вдосконалення. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 3 (38). С. 75–83.
6. Населення України за 2021 рік : демографічний щорічник. *Державна служба статистики України*. URL: <https://surl.lu/arttwc> (дата звернення: 24.07.2025).
7. Осіпова Л. Сучасна державна політика соціального захисту сімей з дітьми та її наслідки. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2023. № 2(3). С. 36–50. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20230203.05>
8. Підвищення виплат при народженні дитини – частина пакету, розробленого для комплексної підтримки сімей з дітьми. *Міністерство соціальної політики України*. URL: <https://surl.cc/khemtu> (дата звернення: 22.07.2025).
9. Про внесення змін до деяких законів України щодо збільшення розміру одноразової допомоги при народженні дитини : Закон України від 19.06.2003 р. № 972-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/972-15#Text> (дата звернення: 24.07.2025).
10. Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки сімей для стимулювання народжуваності та створення умов, які сприяють поєднанню батьківства з навчанням і професійною діяльністю : законопроект від 14.07.2025 р. № 1510. URL: <https://surl.cc/mhpuvr> (дата звернення: 24.07.2025).
11. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України : Закон України від 25.03.2005 р. № 2505-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2505-15#Text> (дата звернення: 24.07.2025).
12. Про Державний бюджет України на 2006 рік: Закон України від 20.12.2005 р. № 3235-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3235-15#Text> (дата звернення: 24.07.2025).
13. Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України від 28.12.2007 р. № 107-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-17#Text> (дата звернення: 24.07.2025).
14. Про Державний бюджет України на 2025 рік : Закон України від 19.11.2024 р. № 4059-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text> (дата звернення: 22.07.2025).
15. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 р. № 2811-XII. URL: <https://surl.li/vgcfom> (дата звернення: 22.07.2025).
16. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 р. № 2342-IV. URL: <https://surl.cc/knrpvt> (дата звернення: 22.07.2025).
17. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні : Закон України від 27.03.2014 р. № 1166-VII. URL: <https://surl.li/whrxor> (дата звернення: 24.07.2025).
18. Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1751. URL: <https://surl.li/kwpdlt> (дата звернення: 24.07.2025).
19. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР. URL: <https://surl.li/mtgojc> (дата звернення: 22.07.2025).
20. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. URL: <https://surl.li/mqxums> (дата звернення: 22.07.2025).
21. Про порядок призначення та виплати державної допомоги сім'ям з дітьми: Положення від 19.03.1993 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0010-93#Text> (дата звернення: 24.07.2025).

22. Про розміри державної допомоги сім'ям з дітьми у 2001 році: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2001 р. № 14. URL: <https://surli.cc/gajlew> (дата звернення: 24.07.2025).
23. Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.09.2024 р. № 922-р. URL: <https://surli.li/rwxmdg> (дата звернення: 24.07.2025).
24. Проект Закону про внесення змін до ст. 12 ЗУ «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо поліпшення становища сімей із дітьми шляхом відновлення адекватного розміру допомоги при народженні дитини № 12184 від 06.11.2024. URL: <https://surli.li/hayrky> (дата звернення: 22.07.2025).
25. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <https://surli.li/puginx> (дата звернення: 22.07.2025).
26. Хмелюк А. В. Статистичний аналіз купівельної спроможності соціальної допомоги при народженні та по догляду за дитиною в Україні. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2025. № 1(10). С. 173–180. DOI: [https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss1\(10\).332748pp173-180](https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss1(10).332748pp173-180)
27. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://surli.lt/kvjonh> (дата звернення: 22.07.2025).
28. Шлапко Т. В., Горбачова М. І. Напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання державної допомоги при народженні дитини в Україні. *Legal Horizons*. 2021. № 14(2). С. 83–90. URL: <https://surli.li/gyljls>

REFERENCES:

1. Burka A. (2020) Derzhavna dopomoha pry narodzhenni dytyny: problemni aspekty [State aid at childbirth: problematic aspects]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*, vol. 4, pp. 116–120. Available at: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.18>
2. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://surli.li/chtvin> (accessed July 22, 2025)
3. Konventsiiia pro prava dytyny: Konventsiiia OON vid 20.11.1989 [Convention on the Rights of the Child: UN Convention of 20.11.1989]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (accessed July 22, 2025).
4. Zakon Ukrainy Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 №254k/96–VR [Law of Ukraine Constitution of Ukraine from 28.06.1996, № 254k/96–VR]. Available at: <https://surli.li/jsykp> (accessed July 22, 2025).
5. Molokanov Yu. (2018) Dopomoha pry narodzhenni dytyny yak instrument derzhavnoi simeinoi polityky v Ukraini: perspektyvy vdoskonalennia [Childbirth allowance as an instrument of state family policy in Ukraine: prospects for improvement]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia – Public Administration and Local Government*, vol. 3(38), pp. 75–83.
6. Naselennia Ukrainy za 2021 rik: demohrafichniy shchorichnyk [Population of Ukraine in 2021: Demographic yearbook]. Available at: <https://surli.lu/arttwc> (accessed July 24, 2025).
7. Osipova L. (2023) Suchasna derzhavna polityka sotsialnoho zakhystu simei z ditmy ta yii naslidky [Modern state policy of social protection of families with children and its consequences]. *International Science Journal of Education & Linguistics*, vol. 2(3), pp. 36–50. Available at: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20230203.05>
8. Pidvyshchennia vyplat pry narodzhenni dytyny – chastyna paketu, rozrobenoho dlia kompleksnoi pidtrymky simei z ditmy [Increase of childbirth allowance as part of the package developed for comprehensive support of families with children]. Available at: <https://surli.cc/kxemmu> (accessed July 22, 2025).
9. Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zbilshennia rozmiru odnorazovoi dopomohy pry narodzhenni dytyny vid 19.06.2003 № 972–IV [Law of Ukraine On amendments to certain laws of Ukraine regarding the increase of the one-time childbirth allowance from 19.06.2003, №972–IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/972-15#Text> (accessed July 24, 2025).
10. Proekt Zakonu Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo pidtrymky simei dlia stymuluvannia narodzhuvanosti ta stvorennya umov, yaki spryaiut poiednanniu batkivstva z navchanniam i profesiinoiu diialnistiu vid 14.07.2025 № 1510 [Draft Law On amendments to certain laws of Ukraine regarding family support to stimulate birth rates and create conditions that facilitate combining parenthood with education and professional activity from 14.07.2025, № 1510]. Available at: <https://surli.cc/mhpuvr> (accessed July 24, 2025).
11. Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2005 rik» ta deiakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy vid 25 berez. 2005 roku No2505–IV [Law of Ukraine On amendments to the Law of Ukraine “On the State Budget of Ukraine for 2005” and some other legislative acts of Ukraine from March 25 2005, No 2505–IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2505-15#Text> (accessed July 24, 2025).
12. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2006 rik vid 20 hrud. 2005 roku No 3235–IV [Law of Ukraine On the State Budget of Ukraine for 2006 from December 20 2005, No 3235–IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3235-15#Text> (accessed July 24, 2025).

13. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2008 rik ta pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy vid 28 hrud. 2007 roku No107–VI [Law of Ukraine On the State Budget of Ukraine for 2008 and on amendments to some legislative acts of Ukraine from December 28 2007, No 107–VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-17#Text> (accessed July 24, 2025).
14. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2025 rik vid 19 lystop. 2024 roku No4059–IX [Law of Ukraine On the State Budget of Ukraine for 2025 from November 19 2024, No 4059–IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text> (accessed July 22, 2025).
15. Zakon Ukrainy Pro derzhavnu dopomohu sim'iam z ditmy vid 21 lystop. 1992 roku No2811–XII [Law of Ukraine On State Aid to Families with Children from November 21 1992, No 2811–XII]. Available at: <https://surl.li/vgcfo> (accessed July 22, 2025).
16. Zakon Ukrainy Pro zabezpechennia orhanizatsiino-pravovykh umov sotsialnoho zakhystu ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia vid 13 sich. 2005 roku No2342–IV [Law of Ukraine On ensuring organizational and legal conditions of social protection of orphans and children deprived of parental care from January 13 2005, No 2342–IV]. Available at: <https://surl.cc/knrptv> (accessed July 22, 2025).
17. Zakon Ukrainy Pro zapobihannia finansovoi katastrofy ta stvorennia peredumov dlia ekonomichnoho zrostantia v Ukraini vid 27.03.2014 № 1166–VII [Law of Ukraine On preventing financial catastrophe and creating preconditions for economic growth in Ukraine from 27.03.2014, № 1166–VII]. Available at: <https://surl.li/whrxop> (accessed July 24, 2025).
18. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Poriadku pryznachennia i vyplaty derzhavnoi dopomohy sim'iam z ditmy vid 27.12.2001 №1751 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On approval of the Procedure for the appointment and payment of state assistance to families with children from 27.12.2001, №1751]. Available at: <https://surl.li/kwpdlt> (accessed July 24, 2025).
19. Zakon Ukrainy Pro orhany i sluzhby u spravakh ditei ta spetsialni ustanovy dlia ditei vid 24.01.1995 № 20/95–VR [Law of Ukraine On agencies and services for children and special institutions for children from 24.01.1995, № 20/95–VR]. Available at: <https://surl.li/mtgojc> (accessed July 22, 2025).
20. Zakon Ukrainy Pro okhoronu dytynstva vid 26.04.2001 № 2402–III [Law of Ukraine On the Protection of Childhood from 26.04.2001, № 2402–III]. Available at: <https://surl.li/mqxums> (accessed July 22, 2025).
21. Polozhennia Pro poriadok pryznachennia ta vyplaty derzhavnoi dopomohy sim'iam z ditmy vid 19 berez. 1993 roku No10 [Regulation On the Procedure for the Appointment and Payment of State Assistance to Families with Children from March 19 1993, No 10]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0010-93#Text> (accessed July 24, 2025).
22. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro rozmyry derzhavnoi dopomohy sim'iam z ditmy u 2001 rotsi vid 12.01.2001 № 14 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the Amounts of State Assistance to Families with Children in 2001 from 12.01.2001, № 14]. Available at: <https://surl.cc/gajlew> (accessed July 24, 2025).
23. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro skhvalennia Stratehii demohrafichnoho rozvytku Ukrainy na period do 2040 roku vid 30.09.2024 № 922–r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine On Approval of the Demographic Development Strategy of Ukraine until 2040 from 30.09.2024, № 922–r]. Available at: <https://surl.li/rwxmdg> (accessed July 24, 2025).
24. Proekt Zakonu Pro vnesennia zmin do st. 12 ZU «Pro derzhavnu dopomohu sim'iam z ditmy» shchodo polipshennia stanovyscha simej iz ditmy shliakhom vidnovlennia adekvatnoho rozmyru dopomohy pry narodzhenni dytyny № 12184 vid 06.11.2024 [Draft Law On Amendments to Article 12 of the Law of Ukraine "On State Assistance to Families with Children" on Improving the Situation of Families with Children by Restoring an Adequate Amount of Childbirth Allowance № 12184 from 06.11.2024]. Available at: <https://surl.li/hayrky> (accessed July 22, 2025).
25. Zakon Ukrainy Simeinyi kodeks Ukrainy vid 10.01.2002 № 2947–III [Law of Ukraine Family Code of Ukraine from 10.01.2002, № 2947–III]. Available at: <https://surl.li/puginx> (accessed July 22, 2025).
26. Khmeliuk A. V. (2025) Statystychnyi analiz kupivelnoi spromozhnosti sotsialnoi dopomohy pry narodzhenni ta po dohliadu za dytynoiu v Ukraini [Statistical analysis of the purchasing power of social assistance at childbirth and childcare in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskogo derzhavnogo tekhnichnogo universytetu – Economic Bulletin of Dnipro State Technical University*, vol. 1(10), pp. 173–180. Available at: [https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss1\(10\).332748pp173-180](https://doi.org/10.31319/2709-2879.2025iss1(10).332748pp173-180)
27. Zakon Ukrainy Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 435–IV [Law of Ukraine Civil Code of Ukraine from 16.01.2003, № 435–IV]. Available at: <https://surl.li/kvjonh> (accessed July 22, 2025).
28. Shlapko T. V., & Horbachova M. I. (2021) Napriamy vdoshkonalennia normatyvno-pravovoho rehuliuвання derzhavnoi dopomohy pry narodzhenni dytyny v Ukraini [Directions for improving the legal regulation of state aid at childbirth in Ukraine]. *Legal Horizons*, vol. 14(2), pp. 83–90. Available at: <https://surl.li/gyljls>